

طراحی برنامه درسی آموزش فارسی با رویکرد قصه‌گویی در دوره ابتدایی: توسعه فرهنگ ایرانی-اسلامی در خانواده

طیبه تجری

گروه آموزشی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

ati.tajari@yahoo.com

شادمهر پاکزاد

دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، گرگان، ایران.

shadmehrpakzad2002@gmail.com

اطهره ذبیحی

کارشناس مسئول آموزش دانشگاه فرهنگیان استان گلستان

atharehzabihi@gmail.com

محدثه امیرپور

کارشناس پژوهش دانشگاه فرهنگیان استان گلستان

m.amirpour94@gmail.com

چکیده

هدف اصلی این پژوهش، واکاوی عناصر برنامه درسی آموزش فارسی با رویکرد قصه‌گویی در دوره ابتدایی: توسعه فرهنگ ایرانی-اسلامی در خانواده بود. این پژوهش از نوع پژوهش‌های کیفی و مبتنی بر نظریه داده بنیاد انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه اعضای هیئت‌علمی و اساتید مدعو متخصص در زمینه قصه‌گویی و ادبیات کهن فارسی دانشگاه فرهنگیان استان گلستان می‌باشد که شیوه انتخاب آن‌ها هدفمند، از نوع گلوله برفی بوده است. در مجموع با ۲۱ نفر مصاحبه شد. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختارمند در طی سه مرحله به شیوه کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شد. نتایج تحقیق در قالب مدل پارادایمی و مدل مفهومی بدین صورت شکل گرفت. اهداف (اهداف کلی و جزئی)، محتوای درس فارسی (انتخاب محتوا)، روش‌های یاددهی-یادگیری (انواع روش‌های تدریس)، نقش معلم نسبت به دانش‌آموزان (ویژگی‌ها و تعهدات معلم)، ارزشیابی (شیوه‌های ارزشیابی)، منابع تخصصی آموزش فارسی با رویکرد قصه-گویی (فیزیکی و غیر فیزیکی)، فضا (مکان و چیدمان کلاس)، مهارت‌های ارتباطی (ارتباط کلامی و غیرکلامی مناسب با تکیه بر واحدهای زبر زنجیری گفتار ارتباط عاطفی مناسب)، یادگیری مفهومی فارسی (جو کلاس) و نتایج تربیتی (شکل‌گیری هویت دانش‌آموزان در فرایند قصه‌گویی بر پایه اصول و ارزش‌های خانواده ایرانی-اسلامی منجر به تقویت فضای ارتباطی صحیح دانش‌آموزان با خانواده می‌گردد، رشد مهارت‌های زبانی، فراهم آوردن تجربه یادگیری فعال و خلاق همراه با پیشرفت تحصیلی، تقویت حافظه شنیداری و دیداری، تقویت سخنوری، افزایش سطح عمومی یادگیری درس فارسی و پیشرفت تحصیلی). برای به دست آوردن اعتبار یابی داده‌ها از دو روش بازبینی مشارکت‌کنندگان و مرور خبرگان غیر شرکت‌کننده در پژوهش استفاده شد. در پایان بر مبنای یافته‌ها و نتایج به دست آمده، رهنمودهایی برای عملی شدن برنامه ارائه شده است.

کلیدواژه: دوره ابتدایی، قصه‌گویی، آموزش فارسی، برنامه درسی، فرهنگ ایرانی-اسلامی.

Designing the curriculum of Persian education with a storytelling approach in the elementary school: the development of Iranian-Islamic culture in the family

The main goal of this research was to analyze the elements of the Persian education curriculum with a storytelling approach in the elementary school: the development of Iranian-Islamic culture in the family. This research was conducted as a qualitative research and based on the data theory of the foundation. The statistical community includes all faculty members and guest professors specializing in storytelling and ancient Persian literature of Farhangian University of Golestan province, whose selection method was purposeful, snowball type. A total of 21 people were interviewed. The data were analyzed through semi-structured interviews during three stages in open, central and selective coding. The research results were formed in the form of a paradigm model and a conceptual model. Objectives (general and partial objectives), Persian lesson content (choice of content), teaching-learning methods (types of teaching methods), teacher's role towards students (teacher's characteristics and obligations), evaluation (evaluation methods), specialized resources of Persian education with the approach Story-telling (physical and non-physical), space (place and layout of the classroom), communication skills (proper verbal and non-verbal communication based on the rough chain units of speech, appropriate emotional communication), Persian conceptual learning (class atmosphere) and educational results (formation of students' identity in the process of storytelling based on the principles and values of the Iranian-Islamic family leads to the strengthening of the correct communication space between students and the family, the development of language skills, providing an active and creative learning experience with academic progress, strengthening listening and visual memory, strengthening speaking, increasing the general level of Persian learning and academic progress). In order to obtain data validation, two methods of reviewing participants and reviewing experts who were not participating in the research were used. At the end, based on the findings and results, guidelines are provided for the implementation of the program.

Keywords: elementary school, storytelling, Persian education, curriculum, Iranian-Islamic culture

دوره ابتدایی^۱ را به عنوان پنجره فرصت در آموزش و پرورش نیز نام می‌برند؛ به‌گونه‌ای که اگر این فرصت از دست برود، امکان جایگزینی آن تقریباً وجود ندارد (ادیب منش و صدر، ۱۴۰۰). مدارس از طریق محتوای کتاب‌های درسی این مهارت‌ها را به دانش آموزان منتقل می‌نمایند (ملکی، ۱۳۹۸). تمامی کتب درسی در برنامه‌های درسی حائز اهمیت هستند؛ اما در این میان، آموزش کتاب‌های فارسی^۲ به عنوان یکی از مهم‌ترین کتب دوره ابتدایی در ارتقاء و تقویت مهارت‌های زبانی از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند. زیرا این کتاب‌ها، منبع زبان، اندیشه، و باورهای دانش آموزان در دوران بزرگسالی به شمار می‌روند و این محتوا به‌طور مستقیم با هویت دانش آموزان مرتبط می‌شود، و لازم است در قالب اهداف برنامه درسی^۳ باشد (قربان‌پورآرانی، زراعی و باقری، ۱۴۰۰). یکی از ویژگی‌های اصلی برنامه درسی مطلوب توجه به همه عناصر برنامه درسی، عدم ابهام، وجود توازن و انعطاف‌پذیری در عناصر برنامه درسی و تناسب آن‌ها با ویژگی‌های مخاطب یا دانش آموزان است. باینکه درباره عناصر برنامه درسی میان صاحب‌نظران توافق کاملی وجود ندارد، اما آن‌ها علاوه بر هدف و محتوی بر روش‌های تدریس و ارزشیابی تأکید می‌کنند (Enright et al, 2022). برای آموزش کودکان خصوصاً دوره ابتدایی که اولین گام‌های آموزش رسمی را شکل می‌دهد و نقطه شروعی برای یادگیری مادام‌العمر در آموزش برای پایداری محسوب می‌شود. باید چارچوب برنامه درسی در نظر گرفته شود که ابزاری انعطاف‌پذیر و غیر تجویزی باشد و از طریق ترکیبی از دانش، مهارت، ارزش و نگرش از یک مدل توسعه شایستگی پیروی کند (Osman et al, 2017). در برنامه درسی موادی که معلمان برای تدریس انتخاب می‌کنند باید نخست علاقه دانش آموزان را برانگیزد (Liang et al, 2020) و این انگیزه ارتباط مثبتی با پشتکار پیدا کند که می‌تواند به‌طور چشمگیری عملکرد تحصیلی دانش آموزان و خلاقیت آن‌ها را بالا ببرد (Wang et al, 2021).

قصه‌گویی^۴ از بنیادی‌ترین روش‌های انتقال مفاهیم به دنیای مخاطبان، به‌ویژه دانش آموزان، به شمار می‌آید. قصه‌گویی بخشی جدای ناپذیر از زندگی کودکان است یکی از روش‌های اصلی برای برقراری ارتباط بین کودکان و دنیای آن‌هاست. قصه‌گویی یکی از روش‌هایی است که به کودکان در یادگیری مهارت‌های تفکر انتقادی و تصمیم‌گیری کمک می‌کند، قصه‌گویی به کودکان کمک می‌کند تا خود را در موقعیتی مشابه قهرمان اصلی داستان قرار دهند راه‌های مختلفی را امتحان کنند و در نهایت بهترین روش ممکن را انتخاب و اجرا کند (شفیعیان و همکاران، ۱۳۹۷). بهمنی (۱۴۰۱) در پژوهشی تأثیر روش تدریس قصه‌گویی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره ابتدایی را بررسی کرده و نتایج نشان داد، نمره میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در پیش‌آزمون ۱۵/۹۰ بود که در پس‌آزمون به ۱۸/۳۰ افزایش یافته است و این افزایش از نظر آماری نیز معنادار می‌باشد. در واقع بین دانش‌آموزانی که با روش مبتنی بر روش تدریس قصه‌گویی آموزش دیده‌اند با دانش‌آموزانی که این آموزش را ندیده‌اند در میزان پیشرفت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. میرشکاری و میرشکاری (۱۴۰۱) تأثیر روش قصه‌گویی بر پیشرفت تحصیلی درس ریاضی دانش آموزان پسر پایه چهارم ابتدایی را بررسی کرده‌اند و نتایج نشان داد که اثربخشی روش قصه‌گویی بیشتر از روش سنتی بوده است. تأثیر روش تدریس قصه‌گویی در دستیابی دانش آموزان به اهداف شناختی با تأثیر روش تدریس سنتی یکسان بوده ولی روش تدریس قصه‌گویی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در بعد مهارتی تأثیر بیشتری دارد. یلمه (۱۴۰۰) تأثیر آموزش به روش قصه‌گویی بر پیشرفت تحصیلی و انگیزش تحصیلی دانش آموزان در درس فارسی را بررسی کرده است و نتایج پژوهش نشان داد که آموزش به روش قصه‌گویی تأثیر مثبت و معناداری بر پیشرفت تحصیلی و انگیزش تحصیلی دانش آموزان در درس فارسی دارد. Ina & Omojemite (2022) تأثیر قصه‌گویی و بازی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دبستانی در سراسر برنامه درسی مدرسه در ایالت اکیته را بررسی کرد که یافته‌های پژوهش نشان داد بین میانگین نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون عملکرد دانش‌آموزان در علوم پایه و علوم اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین مشخص شد که بین میانگین نمرات پس‌آزمون دانش‌آموزان در معرض قصه‌گویی و بازی تفاوت معناداری وجود دارد. این نشان می‌دهد که قصه‌گویی و بازی تأثیرات مثبتی بر عملکرد دانش‌آموزان ابتدایی در سراسر برنامه درسی مدرسه داشته است. همچنین Patrick & Damilola (2021) تأثیر قصه‌گویی

¹ Primary school

² Teaching Persian books

³ Curriculum

⁴ Storytelling

و بازگویی بر تحصیل عملکرد دانش آموزان مقطع ابتدایی در سراسر برنامه درسی مدرسه در ایالت اکتی و یافته‌های این مطالعه نشان داد که تفاوت معنادار بین میانگین نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون دانش آموزان عملکرد در دو حوزه فناوری علوم پایه و مطالعات اجتماعی را شامل می‌شود. تفاوت معنادار نمرات پس‌آزمون به‌واسطه استراتژی داستان‌گویی و بازگویی بدان معنا بود که این دو مقوله تأثیراتی بر روی بدن دارند. بر اساس یافته‌های این پژوهش پیشنهاد شد که معلمان با استفاده از داستان‌سرایی و بازگویی محتوای برنامه درسی در مدارس ابتدایی را آموزش دهند که استفاده از این دو استراتژی، عملکرد یادگیری تحصیلی را افزایش می‌دهد. کانون پرورش فکری کودکان^۵ و نوجوانان با ایجاد برنامه‌های فرهنگی مختلف از قبیل کتاب و کتاب‌خوانی، بحث آزاد، بحث کتاب‌های خاص این گروه سنی، نمایش خلاق، شعرخوانی، معرفی شخصیت‌های برجسته فرهنگی، نشریه دیواری، قصه‌گویی و ... در رشد و شکوفایی نوجوانان این مرزوبوم نقش شایسته و درخور تحسینی دارد که سوابق ۴۰ ساله این دستگاه در عرصه‌های بین‌المللی و چه در عرصه‌های داخلی گویای این ادعا است. بی‌تردید توسعه سرمایه‌های انسانی در گرو بررسی، طراحی، برنامه‌ریزی، و اجرای برنامه‌های اجتماعی است که منجر به توانمندسازی منابع انسانی برای پذیرش نقش‌های سازمانی و ایفای مؤثر و کارآمد آن می‌شود. لذا از آنجا که کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان از مهم‌ترین و معتبرترین تولیدکنندگان و ناشران کتاب‌های این دو گروه سنی در ایران و نیز تهیه‌کننده مهم فیلم‌ها و سایر فرآورده‌های فرهنگی برای کودکان و نوجوانان می‌باشد، لازم است که الگویی برای مسئولیت اجتماعی در آن طراحی شود چراکه پاسخگویی و انعطاف‌پذیری کارکنان جهت ارائه خدمات مطلوب‌تر و باکیفیت بالاتر به کودکان و نوجوانان جهت تداوم و ادامه حیات برای سازمان ضروری و اهمیتی مضاعف دارد (نوی ابراهیم و همکاران، ۱۳۹۷). یکی از مهم‌ترین اثرات قصه‌گویی را می‌توان در توسعه و ترویج فرهنگ ایرانی-اسلامی^۶ در خانواده مشاهده کرد. خانواده یکی از موضوعات مهم در فرایند سیاست‌گذاری اجتماعی و فرهنگی است، درعین حال یک حوزه استراتژیک و راهبردی در نظام گفتمانی جمهوری اسلامی است که به‌واسطه فرابخشی بودن و تأثیرپذیری آن از مسائل مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مطالعه آن حائز اهمیت است (Arahami, 2022). از طرفی نقش خانواده‌ها در پیشرفت و تأمین سلامت جامعه در تمامی ابعاد آن انکارناپذیر است. اگر خانواده‌های استوار و سالم اساس یک جامعه را تشکیل دهند آن جامعه به سمت کامیابی و موفقیت حرکت می‌نماید و چنان چه بنیان‌های خانواده متزلزل باشد، بدون شک اثر منفی خود را بر جامعه خواهد گذاشت. جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان نظامی برآمده از احکام اسلامی، حمایت از خانواده و ارکان آن به‌صورت ویژه موردتوجه خود قرار داده است (موسی زاده و همکاران، ۱۳۹۹). خانواده مابهاलाشتراک فرد و جامعه است که هرگاه از آن غفلت شده، مشکلات غیرقابل جبرانی را به دنبال داشته است. در اهمیت نهاد خانواده همین بس که انسان اجتماعی خلق شده است و فطرت او ایجاب می‌نماید که زندگی اجتماعی داشته باشد. لذا قدیمی‌ترین و مهم‌ترین گروه اجتماعی خانواده است (هدایت‌نیا، ۱۳۹۸). Tompkins & Villaruel (2022) معتقدند ابتدایی‌ترین رابطه‌ای که به دنیای ارتباطات کودک شکل می‌دهد، رابطه والد-کودک می‌باشد و یک رابطه حیاتی و اساسی است که احساس صمیمیت، امنیت، و عشق به‌طور مستقیم در این رابطه ریشه دارد (نصرتی و نعمت‌طاوسی، ۱۳۹۹). خانواده خاستگاه و مرکز شکل‌گیری عمیق ارزش‌های پایه‌ای برای هر فرد است، چنانکه قانون‌گذار نیز در موارد مختلف قانون مدنی به این کارکرد فرهنگی و تربیتی و مذهبی اشاره می‌کند، از این‌رو مبانی جامعه مردم‌سالار، خصوصاً در جوامع روبه‌پیشرفت از خانواده آغاز می‌شود و بر عهده خانواده است (جلالی و مهدوی زاهد، ۱۳۹۶). آنچه از مفهوم فرهنگ، مدنظر است، تعریف خاص از آن است که شامل بخش نرم‌افزاری یک تمدن می‌شود که به‌صورت آگاهانه یا ناآگاهانه توسط انسان کسب می‌شود (حسینی هراندهی و نجفی، ۱۴۰۲). فرهنگ ایران بسیار غنی، متمدن و میراث فرهنگی تاریخی ایران، در جهان بی‌مانند است. مردم ایران نیز از آیین فرهنگ خود با آگاهی یاد می‌کنند. فرهنگ اسلامی عبارت از: مجموعه‌ای از نگرش‌ها، آداب‌وسوم‌ها، ارزش‌ها، الگوها و راه‌های عمل که از قرآن کریم و سنت معصومین (ع) دریافت شده و در اجرای آن نباید هیچ قصوری به‌صورت عمدی انجام شود. اسلام با تعریف صریح اینکه چه چیزی درست و منصفانه است، ترجیحات و اولویت‌های یک جامعه چیست و حتی نقش‌ها و مسئولیت‌های یک حرفه چیست، تأثیر متفاوت و بیشتری بر هنجارها و اعمال شاغل در حرفه می‌گذارد (خداکرمی و همکاران، ۱۴۰۰؛ Gallego- Alvarez et al, 2020؛ Alalmi et al, 2020؛ Su, 2019؛

⁵ Children's intellectual development center

⁶ Iranian-Islamic culture

دارد، خانواده را کانون تربیت و رحمت می‌شمرد و هدف از تشکیل خانواده را تأمین نیازهای مادی، عاطفی و معنوی انسان از جمله دستیابی به سکون و آرامش برمی‌شمارد (حسن‌زاده، ۱۳۹۴).

مطالعات نشان می‌دهد که در آموزش و پرورش ایران، اغلب برنامه‌های نوآورانه به دلیل اشاعه و اجرای نادرست با شکست مواجه شده‌اند و یا به نتیجه دلخواه نرسیده‌اند (تورانی، آقایی و منطقی، ۱۳۹۱؛ بی‌طرفان، سجودی و دهقانی، ۱۳۹۸). از آنجایی که روش‌های تدریس در فرآیند یادگیری و رشد خلاقیت کودکان دوره ابتدایی تأثیر بسزایی دارند و رویکرد قصه‌گویی یکی از روش‌هایی است که باعث افزایش اعتماد به نفس، مهارت‌های زندگی و رشد فعالیت‌های اجتماعی کودکان خصوصاً در این دوره تحصیلی می‌گردد، بنابراین لازم است برنامه ریزان آموزشی و معلمان گرامی نسبت به این شیوه تدریس در جهت ارتقاء رشد اخلاقی و رفتارهای اجتماعی دانش‌آموزان و توسعه و ترویج فرهنگ ایرانی-اسلامی در خانواده بهره گرفته و استفاده لازم را برده باشند. با توجه به شرایط و امکانات موجود، قصه‌گویی تنها روشی است که بدون نیاز به ابزار و در هر مکان و ترتیب چیدمانی قابل اجرا می‌باشد و تنها مهارت قصه‌گوست که منجر به رشد و خلاقیت فراگیران در اکثر زمینه‌ها می‌گردد. با توجه به توضیحات داده‌شده و اهمیت و ضرورت رویکرد قصه‌گویی، چه برنامه درسی آموزش فارسی مبتنی بر رویکرد قصه‌گویی برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی می‌توان طراحی نمود که توسعه و ترویج فرهنگ ایرانی-اسلامی در خانواده را به همراه داشته باشد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر بر اساس نظریه داده بنیاد، به‌عنوان یکی از روش‌های مطرح در پژوهش‌های کیفی که بر نوعی استقرآ استوار است و به‌وسیله داده‌های منتج از پژوهش نظریه تولید می‌کند، انجام شد. در این روش جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها و نظریه احتمالی نهایی، با یکدیگر ارتباط نزدیکی دارند و محقق به‌جای پیش‌فرض گرفتن یک نظریه با ورود به حوزه مورد مطالعه به داده‌ها اجازه داد تا نظریه را پدیدآورند. در نظریه داده بنیاد، پژوهشگر باید مواردی را انتخاب کند که به او در ساخت نظریه کمک کنند (Creswell, 2014). ملاک انتخاب مشارکت‌کنندگان در این روش، متأثر از طرح و هدف پژوهش است. از آنجایی که هدف پژوهش کاوش و کشف عناصر اصلی برنامه درسی مبتنی بر رویکرد قصه‌گویی است، هدف پژوهشگر انتخاب افرادی بود که با توجه به هدف پژوهش سرشار از داده بودند. از این نظر شیوه انتخاب آن‌ها هدفمند از نوع گلوله برفی بود تا بتوان از طریق افراد انتخاب‌شده درک عمیقی از موضوع مورد مطالعه برای ساخت نظریه به دست آورد و این کار تا جایی ادامه یافت که طبقه‌بندی مربوط به داده‌های اشیاع و نظریه مورد نظر با تمام جزئیات و با دقت تشریح شد. بر این اساس مشارکت‌کنندگان در مصاحبه شامل کلیه اعضای هیئت‌علمی و اساتید مدعو متخصص در زمینه قصه‌گویی و ادبیات کهن فارسی دانشگاه فرهنگیان استان گلستان می‌شود. مصاحبه فردی تا زمان اشیاع داده‌ها که مصاحبه با ۲۱ نفر ادامه یافت. زمان هر مصاحبه بین ۳۰ تا ۴۰ دقیقه به طول انجامید. فرآیند تحلیل داده‌های حاصل از متن مصاحبه‌ها، هم‌زمان با جمع‌آوری داده‌ها با توجه به شرایط مطالعه و امکانات در دسترس به‌صورت دستی با کمک فیش‌ها و یادداشت‌برداری طی سه مرحله کدگذاری باز^۷، محوری^۸، انتخابی^۹ انجام شد. در کدگذاری باز، مصاحبه‌های ضبط‌شده پس از پیاده‌سازی، با استفاده از روش تحلیل محتوا به‌صورت سطر به سطر بررسی، مفهوم‌پردازی و سپس بر اساس ارتباط مفهومی، مفاهیم و مقولات مشخص شدند. در کدگذاری محوری، رابطه موجود میان طبقه‌ها، مقوله تعیین محتوا بر اساس ویژگی‌های مرتبط با سایر مقولات، محور بودن در پژوهش، تکرار در داده‌ها و انتزاعی بودن به‌عنوان مقوله محوری پژوهش حاضر، انتخاب و مطالعه شد و سایر مفاهیم نیز در قالب شرایط علی، مقوله محوری، راهبردها، زمینه، شرایط مداخله‌گر و پیامدها، طبقه‌بندی و به‌صورت نظری در قالب مدل پارادایمی به

⁷ Open Coding

⁸ Axial Coding

⁹ Selective Coding

هم مرتبط شدند. در کدگذاری انتخابی (مرحله نظریه‌پردازی)، با توجه به مفهوم‌ها و کدهای شناسایی شده، گزینش نهایی انجام شد و پژوهشگر در پی خالص کردن تحلیل‌های خود به منظور پدیداری مقوله اصلی برآمد. جهت اعتبار یابی داده‌ها از دو روش بازبینی به‌وسیله مشارکت‌کنندگان و مرور به‌وسیله خبرگان غیر شرکت‌کننده در پژوهش استفاده و پس از دریافت نظرات اصلاحی ویرایش لازم انجام و مدل نهایی ارائه شد.

یافته‌ها

در پاسخ به سؤال‌های پژوهش، داده‌های کیفی گردآوری شده از فرایند اجرای مصاحبه‌های نیمه ساختارمند با افراد نمونه پژوهش به شیوه کدگذاری باز، تجزیه و تحلیل شد. اجرای فرایند کدگذاری باز روی داده‌های کیفی گردآوری شده، ابتدا به استخراج تعداد زیادی ویژگی و مفهوم منجر شد که با بررسی‌های مجدد و بازنگری‌های انجام شده و بر اساس مشابهت‌ها و اشتراکات مفهومی، این مفاهیم و ویژگی‌ها تقلیل یافته و دسته‌بندی شدند. پس از واکاوی و استخراج، داده‌های مرتبط با عناصر برنامه درسی آموزش فارسی مبتنی بر رویکرد قصه‌گویی در قالب مفاهیم درون جدول قرار داده شد. از جمله به جمله و خط به خط مطالب مفهومی جزئی بیرون کشیده شد و کدگذاری گردید. در قدم بعدی این کدها بر اساس پدیده‌های کشف شده در داده‌ها دسته‌بندی شدند. مفاهیم مشترک در یک دسته قرار گرفتند و به هر دسته یک برچسب زده شد. کدها به شکل بارزی نمایان گر محتوی مقوله‌ها بودند. مقوله‌های به دست آمده از کدگذاری، پالایش و تفکیک شد و مقوله‌های اصلی شناسایی گردید. در ادامه، این ویژگی‌ها و مفاهیم استخراج شده به ۱۸ مقوله فرعی تبدیل و نهایتاً از این مقوله‌های فرعی ۸ مقوله اصلی ایجاد شد. یافته‌های به دست آمده از فرایند اجرای کدگذاری در جدول (۱) آمده است. بعد از فرایند کدگذاری باز، یافته‌های پژوهش در قالب ابعاد الگوی کدگذاری محوری (شکل ۱) شامل شرایط علی؛ به‌عنوان عامل اصلی به وجود آورنده پدیده مطالعه شده؛ مقوله محوری؛ به‌عنوان اتفاق اصلی که یک سلسله کنش‌های متقابل برای اداره کردن آن وجود دارد و به آن مربوط می‌شود؛ راهبردها؛ به‌عنوان کنش‌های خاصی که از پدیده محوری منتج می‌شوند و روش‌هایی برای مواجهه با پدیده مورد مطالعه ارائه می‌کند؛ زمینه؛ به‌عنوان یک سری خصوصیات ویژه که در آن کنش متقابل برای کنترل اداره و پاسخ به پدیده انجام می‌شود؛ شرایط مداخله‌گر؛ به‌عنوان شرایط زمینه‌ای عمومی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارد؛ و پیامدها؛ به‌عنوان خروجی حاصل از استخدام راهبردها (کریسول، ۲۰۱۴) با توجه به مقوله‌های اصلی و فرعی مربوط به هر قسمت، چگونگی طراحی برنامه درسی مبتنی بر رویکرد قصه‌گویی را منعکس می‌کنند؛ که این فرایند نیز همراه با جدول (۱) با عنوان کدگذاری محوری ارائه شده است.

جدول ۱- یافته‌ای مستخرج از فرایند کدگذاری باز و مقوله‌های کدگذاری محوری

کدگذاری محوری		کدگذاری باز
مقوله اصلی	مقوله‌های فرعی	
شرایط علی	۱. اهداف	۱، ۱. اهداف کلی: توسعه و ترویج فرهنگ ایرانی-اسلامی در خانواده با رویکرد قصه‌گویی، زبان‌آموزی در چهار مهارت زبانی و یادگیری ملموس و تجسمی با آموزش متناسب با دنیای کودکان ۱، ۲. اهداف جزئی: آشنایی با تاریخ و تمدن ایران بزرگ و تقویت روحیه ملی‌گرایی، در هم آمیختن شعر و قصه با روحیه تعصب ملی، آشنایی با زبان و

ادبیات ملی، شناخت شخصیت‌های ملی و مذهبی، تعامل و درگیری با واقعیت ملموس و امور روزمره فرهنگ ایرانی، آشنایی با چگونگی ارتباط اجتماعی در خانواده، رشد روحی-معنوی، انتقال مفاهیم آموزه‌های دینی، پرورش خلاقیت و نوآوری، تکامل ذوق هنری بر اساس ساحت ششم سند تحول بنیادین، رشد و پرورش نیروی تخیل، درک عمیق مفاهیم آموزشی فارسی در حد تسلط، رشد شناخت، تقویت قوه ابتکار و ابداع، شکوفایی شوق و انگیزه مطالعه، بهبود سوادآموزی و تحصیل، بهبود مهارت‌های اجتماعی و توسعه هوش هیجانی، برطرف کردن نیازهای عاطفی، افزایش علاقه دانش‌آموزان نسبت به درس فارسی، تقویت مهارت دست‌ورزی، پرورش هوش چندگانه، فلسفه ورزشی، افزایش توانایی‌های شنوایی و کلامی، انتقال فضیلت‌های اخلاقی و معنوی، شناسایی ظرفیت بالقوه، آموزش فارسی با تأکید بر قصه‌گویی و توجه به روحیه دانش‌آموزان، احترام به خانواده، تعهد به ارزش‌ها و قوانین جامعه، افزایش توانایی و تربیت هنری، انتقال تجارب زندگی به دانش‌آموزان، آشنایی با صفات بد و خوب، آشنایی با حوزه‌های مختلف معرفت بشری، حفظ انگیزه حضور دانش‌آموزان در محیط یادگیری با ایجاد محیط شاد و مفرح در کلاس با رویکرد قصه‌گویی، رشد اجتماعی دانش‌آموزان، افزایش قدرت بسط در دانش‌آموزان.		
۲، ۱. انتخاب محتوا: واحدهای یادگیری که منطبق بر متون روایی قصه‌گویی باشند، هر متنی که بتوان در ساختار شخص محور ارائه کرد (انسان‌ها، جانوران، موجودات خیالی و اشیایی از قبیل ماشین، قطار، گلدان، گل و ... که دارای شخصیت، باور، فکر، احساس و رفتار هستند)، مانند مباحث خانواده، هویت ملی، فرهنگ ایرانی-اسلامی، مسائل مرتبط با جامعه امروزی، مسائل علمی، آموزه‌های دینی و اخلاقی، معرفی مشاغل و حرفه‌ها به‌منظور تأکید بر تلاش برای خانه و خانواده، مسائل قومی و قبیله‌ای، روان‌خوانی و حکایات کتاب فارسی که دانش‌آموز را با پند و اندرز آشنا می‌کند و تأکید بر فراگرفتن آن و عمل کردن در زندگی دارد. ۳. ۱. انتخاب روش‌های تدریس: روش بدیعه‌پردازی، سخنرانی، تعاملی و ایفای نقش، نمایش خلاق، روایت محوری.	۲. محتوای درس فارسی ۳. روش‌های یاددهی - یادگیری	مقاله محوری
۴، ۱. ویژگی‌های معلم: تخصص محتوایی در درس فارسی، علاقه به قصه‌گویی، از مهارت‌های زبانی کافی برای قصه‌گویی برخوردار باشد، اصول قصه‌گویی را بشناسد، در قصه و قصه‌گویی خلاق باشد، قصه و انواع آن را بشناسد، بیان شیوا، تسلط کامل بر کلمات، مهارت‌های کلامی و سخنوری، زبان بدن، چهره قابل‌انعطاف برای رساندن مفهوم شادی، غم، عصبانیت و ...، حافظه قوی، مهربان و دلسوز، مدیریت ماهر و جامع کلاس درس، نقاد، پرسشگر و هدایتگر فعال، معلم با انواع روش‌ها، رسانه‌ها، موقعیت‌های یادگیری و اشکال مختلف ارزشیابی درس فارسی آشنا باشد، ایجاد توان واکنش سریع، داشتن چهارچوب ذهنی روشن نسبت به دانش‌آموزان در درس فارسی، هدفمند و دارای برنامه، صبور و مشوق، شاداب و بانشاط، روحیه قوی، دارای درک متقابل عاطفی و شناختی.	۴. نقش معلم نسبت به دانش‌آموزان	راهبردها

۴، ۲. تعهدات معلم: معلم به‌عنوان راهنما و به دور از جهت‌گیری‌های خاص باشد، معلم به‌عنوان الگوی دانش‌آموزان به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم در فرایند قصه‌گویی نقش آفرین باشد، دابستی میان دانش‌آموزان با کارگردانی معلم تشکیل دهد، آموزش ساده و لذت‌بخش با رویکرد قصه‌گویی، فضا سازی مناسب انجام دهد، شناخت کافی از دانش‌آموزان، استفاده از کلمات خلاقانه که قابل فهم دانش‌آموزان باشد، داشتن مهارت نقاشی و ساخت کاردستی، سبک‌ها و سطوح یادگیری را بشناسد، تشویق دانش‌آموزان در حین تدریس برای ارائه اندیشه‌های بکر، مهارت‌های خارج از کلاس دانش‌آموزان را تقویت کند، برقراری ارتباط مستقیم و چهره به چهره. ۵، ۱. شیوه‌های ارزشیابی: ارزشیابی مستمر و تکوینی در ضمن قصه‌گویی استفاده شود در پایان هم از ارزشیابی عملکردی، بهترین شیوه ارزشیابی بازی (با توجه به سطح کلاس) و همچنین از استفاده از تصویر می‌باشد، در شیوه نمایشی پس از اجرای هر گروه خود دانش‌آموزان نقاط قوت و ضعف را مشخص کنند، خودارزیابی، دگر ارزیابی و باهم ارزیابی، مشاهدات معلم در کلاس، گزارش‌های پیشرفت، پرسش و پاسخ.	۵. ارزشیابی	
۶، ۱. عوامل فیزیکی: کتاب‌هایی در سطح فکری دانش‌آموزان، کتاب‌های تصویری، بهره‌گیری از ماسک عروسکی، عروسک‌های انگشتی و اوریگامی و... ترکیب آن با قصه‌گویی، فایل‌های صوتی و تصویری قصه‌گویی، انیمیشن‌های ایرانی-اسلامی، ابزارهای نسل دوم وب، سیستم‌های مدیریت یادگیری و دیگر فناوری‌های تعاملی که اغلب حتی با موبایل در دسترس هستند، بازی‌های آموزشی-تربیتی هدفمند و کمک‌کننده به درس فارسی، ابزارهای تئاتر نمایشی در کلاس. ۶، ۲. عوامل غیر فیزیکی: فعالیت صمیمانه و مشتاقانه گروهی دانش‌آموزان با معلم همراه با تبادل تجارب، چابکی، چالاکي و پویائی برنامه درسی، همدلی و همکاری دانش‌آموزان با خانواده خود، انعطاف در تدریس فارسی و جذابیت قصه. ۷، ۱. مکان و چیدمان کلاس: خارج از کلاس در فضای نمازخانه، کتابخانه یا حیاط مدرسه در زیر درخت و فضای مشخص و مناسب، در داخل کلاس چیدمان به‌صورت گروه‌های کوچک یا میزگرد، به‌صورت میدانی و نیمکت‌ها دور کلاس باشد چون شیوه ارزشیابی نمایشی هست، چینی‌ها که معلم مسلط به کلاس باشد و ارتباط تعاملی و دوسویه برقرار کند و نظارت بر رفتار و مشارکت گروهی دانش‌آموزان داشته باشد، مانند چینش U در کلاس درس، به کلاس حالت سالن تئاتر بدهیم،	۶. منابع تخصصی آموزش فارسی با رویکرد قصه‌گویی ۷. فضا	عوامل زمینه‌ای

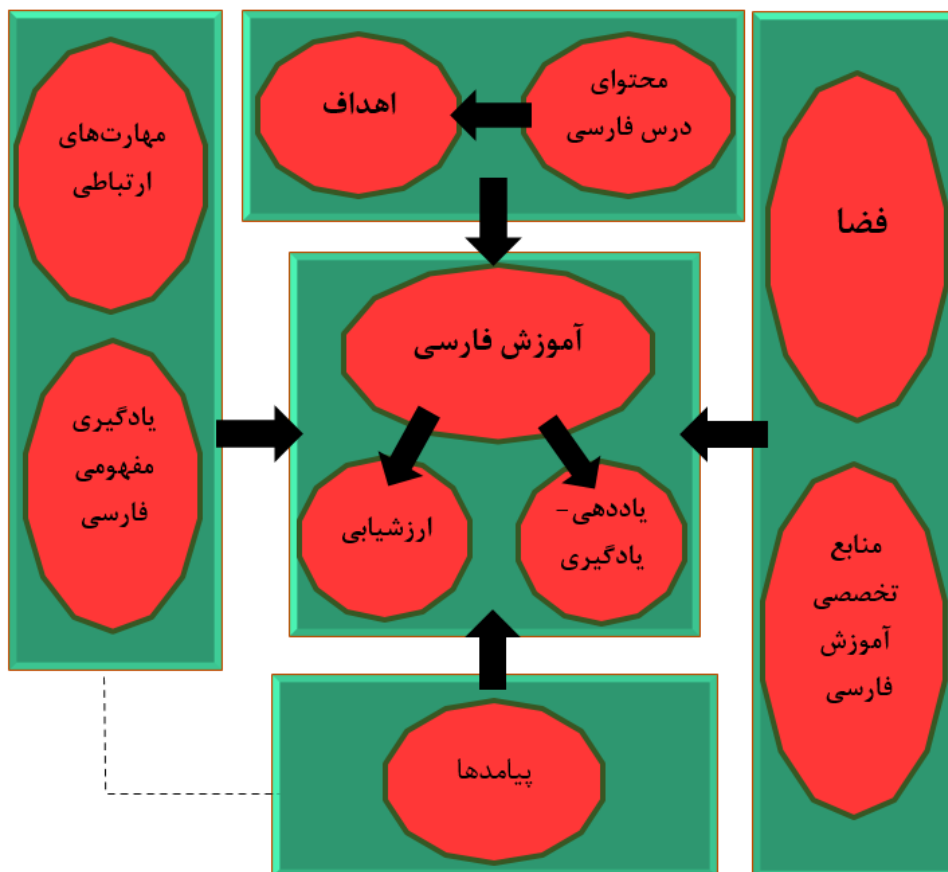
۸، ۱. ارتباط کلامی و غیر کلامی مناسب با تکیه بر واحدهای زیر زنجیری گفتار ارتباط عاطفی مناسب، روابطی صمیمانه میان معلم و دانش آموزان مانند ارتباط بازیکنان یک تیم نه مانند بازیکن و داور، سعی کنیم خودمان را از خود بچه‌ها قرار دهیم، در نمایش‌ها شرکت داشته باشیم، ارتباط باید تعاملی و دوسویه باشد، روابط آزاد و دلگرم‌کننده، ارتباط محدود به موضوعات درسی و کلاس نباشد، شخصیت دهی به دانش آموزان. ۹، ۱. جو کلاس: تعامل انگیزشی، ارتباط مطلوب دوطرفه، جو عاطفی مناسب با فضای قصه، همسو با هویت ایرانی-اسلامی، پرسش و پاسخ و به چالش کشیدن کلاس همراه با احترام به شئون کلاس، حالت تعاملی و مهربانانه، شوق انگیز کردن کلاس درس و مدرسه، مفرح و پر از جنب و جوش و سرشار از حس خوب، صمیمانه، جو اعتماد و خوش‌گمانی، همیاری و همدلی و درک متقابل وجود داشته باشد، ارتباط عاطفی متعادل، بدون اضطراب.	۸. مهارت‌های ارتباطی ۹. یادگیری مفهومی فارسی	شرایط مداخله‌گر
۱۰، ۱. شکل‌گیری هویت دانش‌آموزان در فرایند قصه‌گویی بر پایه اصول و ارزش‌های خانواده ایرانی-اسلامی منجر به تقویت فضای ارتباطی صحیح دانش‌آموزان با خانواده می‌گردد ۱۰، ۲. رشد مهارت‌های زبانی ۱۰، ۳. فراهم آوردن تجربه یادگیری فعال و خلاق همراه با پیشرفت تحصیلی ۱۰، ۴. تقویت حافظه شنیداری و دیداری ۱۰، ۵. تقویت سخنوری ۱۰، ۶. افزایش سطح عمومی یادگیری درس فارسی و پیشرفت تحصیلی ۱۰، ۷. با الگوسازی شخصیت‌ها اصول زندگی را خواهد آموخت ۱۰، ۸. شکل‌گیری شخصیت عاطفی ۱۰، ۹. ارتقا سطح خود مراقبتی و خودآگاهی ۱۰، ۱۰. افزایش اعتماد به نفس ۱۰، ۱۱. مسئولیت‌پذیری ۱۰، ۱۲. احترام به خانواده ۱۰، ۱۳. ارزش‌ها و هنجارهای زندگی را لمس خواهد کرد ۱۰، ۱۴. افزایش روحیه کاوشگری ۱۰، ۱۵. آموزش صلح ۱۰، ۱۶. استقلال‌طلبی ۱۰، ۱۷. مهارت‌های فرایندی ۱۰، ۱۸. تفکر نقادانه ۱۰، ۱۹. کاهش ترس و کمروبی ۱۰، ۲۰. کاهش استرس و اضطراب ۱۰، ۲۱. تقویت عزت‌نفس ۱۰، ۲۲. حس نوع‌دوستی، رفاقت و صمیمیت ۱۰، ۲۳. پرورش تفکر انتقادی ۱۰، ۲۴. تعمیق و تثبیت یادگیری ۱۰، ۲۵. حس مسئولیت‌پذیری ۱۰، ۲۶. نظارت و ارزشیابی و نظم دهی ۱۰، ۲۷. افزایش همدلی و اخلاق ارتباطی ۱۰، ۲۸. حل مساله و مشکلات ۱۰، ۲۹. روحیه مشارکت و کار گروهی	۱۰. نتایج تربیتی	پیامدها

پس از مصاحبه با کلیه اعضای هیئت‌علمی و اساتید مدعو متخصص در زمینه قصه‌گویی و ادبیات کهن فارسی دانشگاه فرهنگیان استان گلستان در زمینه برنامه درسی مبتنی بر رویکرد قصه‌گویی و انجام کدگذاری‌های باز، در مرحله کدگذاری محوری همان‌طور که در شکل (۱) مشاهده می‌کنید، مدل پارادایمی برنامه درسی مبتنی بر رویکرد قصه‌گویی ترسیم شد که در آن روابط بین شرایط علی، پدیده محوری، شرایط زمینه‌ای، راهبردها و پیامدها مشهود است.

شکل ۱- مدل پارادایمی طراحی برنامه درسی آموزش فارسی با رویکرد قصه‌گویی در دوره ابتدایی: توسعه فرهنگ ایرانی-اسلامی در خانواده

در ادامه، با استفاده از فرایند کدگذاری انتخابی، الگوی مفهومی نهایی برنامه درسی مبتنی بر رویکرد قصه‌گویی در دوره ابتدایی نظام آموزشی ایران طراحی شد. در این مرحله، نظریه پرداز داده بنیاد برحسب فهم خود از متن پدیده مطالعه شده، در قالب پالایش مدل پارادایمی مرحله کدگذاری محوری و ارائه روابط مستتر در بین مقوله‌های موجود در مدل، نظریه خود را پیرامون پدیده محوری در قالب مجموعه‌ای از گزاره‌ها یا زیر گزاره‌ها ارائه داد. در این راستا پژوهش‌گر بر اساس تجارب و فهم خود از پدیده محوری مدل پارادایمی کدگذاری محوری یعنی (محتوا)، الهام از ادبیات نظری موجود و مصاحبه‌های مجدد با آزمودنی‌های پژوهش و دریافت نظرهای اصلاحی متخصصان امر و استادان دانشگاه، الگوی مفهومی نهایی را ترسیم کرد. پس از تهیه الگوی نهایی و در راستای اعتبارسنجی آن از متخصصین نیز استفاده شد، که الگوی مذکور مورد تأیید این افراد نیز قرار گرفت. شکل (۲) مدل مفهومی نهایی طراحی برنامه درسی آموزش فارسی مبتنی بر رویکرد قصه‌گویی در دوره ابتدایی: توسعه و ترویج فرهنگ ایرانی-اسلامی در خانواده بر اساس کدگذاری انتخابی را نشان می‌دهد.

شکل ۲- مدل مفهومی طراحی برنامه درسی آموزش فارسی با رویکرد قصه‌گویی در دوره ابتدایی: توسعه فرهنگ ایرانی-اسلامی در خانواده

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش سعی شده است تا طراحی برنامه درسی با رویکرد قصه‌گویی در آموزش فارسی برای دانش دوره ابتدایی نظام آموزشی ایران با استفاده از نظریه داده بنیاد مورد الگوسازی مفهومی قرار گیرد. در این راستا تحلیل یافته‌ها، بیان‌کننده آن است که برنامه درسی مبتنی بر رویکرد قصه‌گویی بر مبنای اهداف (اهداف کلی: توسعه و ترویج فرهنگ ایرانی-اسلامی در خانواده با رویکرد قصه‌گویی، زبان‌آموزی در چهار مهارت زبانی و یادگیری ملموس و تجسمی با آموزش متناسب با دنیای کودکان) و اهداف جزئی: آشنایی با تاریخ و تمدن ایران بزرگ و تقویت روحیه ملی‌گرایی، در هم آمیختن شعر و قصه با روحیه تعصب ملی، آشنایی با زبان و ادبیات ملی، شناخت شخصیت‌های ملی و مذهبی، تعامل و درگیری با واقعیت ملموس و امور روزمره فرهنگ ایرانی، آشنایی با چگونگی ارتباط اجتماعی در خانواده، محتوای درس فارسی (انتخاب محتوا)، روش‌های یاددهی-یادگیری (انواع روش‌های تدریس)، نقش معلم نسبت به دانش‌آموزان (ویژگی‌ها و تعهدات معلم)، ارزشیابی (شیوه‌های ارزشیابی)، منابع تخصصی آموزش فارسی با رویکرد قصه-گویی (فیزیکی و غیر فیزیکی)، فضا (مکان و چیدمان کلاس)، مهارت‌های ارتباطی (ارتباط کلامی و غیر کلامی مناسب با تکیه بر واحدهای زبر زنجیری گفتار ارتباط عاطفی مناسب)، یادگیری مفهومی فارسی (جو کلاس) و نتایج تربیتی (شکل‌گیری هویت دانش‌آموزان در فرایند قصه‌گویی بر پایه اصول و ارزش‌های خانواده ایرانی-اسلامی منجر به تقویت فضای ارتباطی صحیح دانش‌آموزان با خانواده می‌گردد، رشد مهارت‌های زبانی، فراهم آوردن تجربه یادگیری فعال و خلاق همراه با پیشرفت تحصیلی، تقویت حافظه شنیداری و دیداری، تقویت سخنوری، افزایش سطح عمومی یادگیری درس فارسی و پیشرفت

تحصیلی، با الگوسازی شخصیت‌ها اصول زندگی را خواهد آموخت، شکل‌گیری شخصیت عاطفی، ارتقا سطح خود مراقبتی و خودآگاهی، افزایش اعتمادبه‌نفس، مسئولیت‌پذیری، احترام به خانواده، ارزش‌ها و هنجارهای زندگی را لمس خواهد کرد، افزایش روحیه کاوشگری، آموزش صلح، استقلال‌طلبی، مهارت‌های فرایندی، تفکر نقادانه، کاهش ترس و کمرویی، کاهش استرس و اضطراب، تقویت عزت‌نفس، حس نوع‌دوستی و رفاقت و صمیمیت، پرورش تفکر انتقادی، تعمیق و تثبیت یادگیری، حس مسئولیت‌پذیری، نظارت و ارزشیابی و نظم دهی، افزایش همدلی و اخلاق ارتباطی، حل مساله و مشکلات، روحیه مشارکت و کار گروهی). شکل گرفت. در این ارتباط و بر مبنای مدل مفهومی ارائه‌شده در بخش یافته‌های پژوهش، نیاز بر اهداف تأثیرگذار بوده و محتوا درس فارسی نیز متأثر از نیاز و اهداف است. محتوای درس فارسی نیز خود بر نقش معلم، روش‌های یاددهی-یادگیری و ارزشیابی ذیل عنوان راهبردها تأثیرگذار است. همچنین این راهبردها تحت تأثیر عوامل زمینه‌ای شامل: فضا، مواد و منابع تخصصی آموزش فارسی با رویکرد قصه‌گویی، عوامل مداخله‌گر شامل: مهارت‌های ارتباطی و یادگیری مفهومی فارسی هستند. در این میان راهبرد روش‌های تدریس بر اساس روش بدیعه‌پردازی، سخنرانی، تعاملی و ایفای نقش، نمایش خلاق، روایت محوری می‌باشد، این امر بر راهبردهای یاددهی - یادگیری و ارزشیابی بسیار تأثیرگذار بوده است. در نهایت راهبردهای مذکور نتایج تربیتی نظیر شکل‌گیری هویت دانش‌آموزان در فرایند قصه‌گویی بر پایه اصول و ارزش‌های خانواده ایرانی-اسلامی منجر به تقویت فضای ارتباطی صحیح دانش‌آموزان با خانواده می‌گردد، رشد مهارت‌های زبانی، فراهم آوردن تجربه یادگیری فعال و خلاق همراه با پیشرفت تحصیلی، تقویت حافظه شنیداری و دیداری، تقویت سخنوری، افزایش سطح عمومی یادگیری درس فارسی و پیشرفت تحصیلی را به همراه دارد. یافته‌های این بررسی، نتایج مطالعات قبلی را در این زمینه مورد تأیید قرار می‌دهد و با نتایج پژوهش‌های بهمنی (۱۴۰۱)، میرشکاری و میرشکاری (۱۴۰۱)، یلمه (۱۴۰۰)، باقری نیا (۱۴۰۰)، رئیسی (۱۳۹۹)، کمالی و مزارزائی (۱۳۹۸)، آینا و اومومجیتی (۲۰۲۲)، دمیرسی و اوکور (۲۰۲۱)، اردوغان (۲۰۲۱) و هاوا (۲۰۲۰) مشابه و هماهنگ است. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت رضایت تحصیلی لذت بردن از نقش دانش‌آموزی یا تجربه دانش‌آموز بودن می‌باشد؛ اگر قصه‌گویی به‌درستی انجام شود برای کودک سرگرم‌کننده است و این می‌تواند به‌عنوان یک انگیزه برای او باشد. خلیل پور (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان اثربخشی کاربرد برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر مهارت ابراز وجود کودکان پیش‌دبستانی انجام داد نتایج نشان داد که نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد به‌کارگیری قصه‌گویی و نمایش خلاق بر مهارت ابراز وجود و توانایی‌های شناختی کودکان پیش‌دبستانی شاهین‌شهر تأثیر دارد. باقری نیا (۱۴۰۰) تأثیر روش قصه‌گویی برافزایش پیشرفت تحصیلی در کودکان دبستانی شهر ایوان را بررسی کرده و نتایج نشان داد که روش قصه‌گویی، باعث افزایش پیشرفت تحصیلی در کودکان دبستانی شده است. همچنین کاربردپذیری این روش منجر به پایداری اثرات آن بعد از شش ماه شده است. اسد و مقتدر (۱۴۰۰) در تحقیقی تحت عنوان اثربخشی قصه‌گویی به روش هدفمند بر ارزش‌های زندگی (مسئولیت‌پذیری-احترام) و قضاوت اخلاقی کودکان دبستانی انجام داد نتایج نشان داد که آموزش قصه‌گویی به روش هدفمند بر ارزش‌های زندگی (مسئولیت‌پذیری-احترام) و قضاوت اخلاقی مؤثر بوده است ($P < 0/001$). از این رو می‌توان از قصه‌گویی به‌عنوان یک روش آموزشی غیرمستقیم و متناسب با دنیای کودکی به‌صورت آزاد با روش‌های از پیش تعیین‌شده با توجه به آموزه خاص و هدفمند اخلاقی بهره گرفت. افتخاری (۱۳۹۹) در تحقیقی تحت عنوان تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی اعضای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان فارس، باهدف بررسی تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی اعضای گروه سنی ب در سال تحصیلی ۹۷-۹۸ به تعداد ۳۱۰۶ نفر در مراکز فرهنگی و هنری وابسته به کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان فارس، نشان داد؛ اجرای برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر عملکرد تحصیلی و زیر مقیاس‌های سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف‌پذیری خلاقیت دانش‌آموزان، تأثیر مثبت و معناداری داشته است. از این رو نتیجه گرفت؛ برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر مثبت دارد. Demirci & Okur (2021) تأثیر آموزش علوم از طریق قصه‌گویی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، مهارت‌های داستان‌نویسی و نظرات در مورد تمرین را بررسی کرده و نتایج نشان داد بین نمرات پیشرفت تحصیلی پس‌آزمون به نفع گروه آزمایش تفاوت معناداری مشاهده شد. از دیگر یافته‌های کمی پژوهش، در ارزیابی مهارت داستان‌نویسی، تفاوت معناداری بین داستان اول و آخر به نفع داستان آخر مشاهده شد. در بعد کیفی نیز یافته‌های مثبتی به دست آمد، از جمله اینکه دانش‌آموزان گروه آزمایش با داستان‌ها ناآشنا نیستند، استفاده از آن در درس‌های

علوم برای آن‌ها سرگرم‌کننده است و می‌توان از آن در دروس دیگر استفاده کرد. Podat (2019) در تحقیقی تحت عنوان تأثیر قصه‌گویی بر پرورش مهارت، هوش و فعالیت‌های اجتماعی دانش‌آموزان انجام داد نتایج نشان داد که قصه‌گویی با ایجاد قوه تخیل، توانایی تفکر خلاقانه و درنهایت توانایی خلاقیت، توان ایجاد نسلی با توانایی ابراز خلاقیت را دارد.

در پایان با توجه به یافته‌های پژوهش، برای عمل به برنامه درسی با رویکرد قصه‌گویی در آموزش فارسی برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی رهنمودهایی ارائه شده است. نخست اینکه کدهای استخراج شده در این مطالعه می‌تواند راهنمای خوبی برای مطالعات عمیق‌تر و تخصصی‌تر راجع به ابعاد جزئی این برنامه درسی به شمار آید. دوم؛ نتایج این مطالعه شامل دو مدل است: مدل پارادایمی و مدل مفهومی، که از آن‌ها می‌توان به‌عنوان چهارچوبی برای تربیت مبتنی رویکرد قصه‌گویی در برنامه درسی آموزش فارسی دوره ابتدایی استفاده کرد. در این ارتباط مدل مفهومی که بر اساس تجربه اکثریت شرکت‌کنندگان در پژوهش و به‌عنوان مدل نهایی پژوهش طراحی شده است، می‌تواند معیار مناسبی برای شناخت عمیق‌تر برنامه درسی رویکرد قصه‌گویی، در راستای بهبود، توسعه و امکان به‌کارگیری این برنامه درسی باشد. سوم اینکه؛ گستره وسیعی از عوامل زمینه‌ای شامل اهداف و خط‌مشی‌های آموزش و پرورش، سیستم‌ها، مدارس و برنامه‌های درسی، ظرفیت معلمان با تجربه، به‌علاوه نیازها و تنوع یادگیرندگان در یک چارچوب وسیع اجتماعی-فرهنگی و اقتصادی در نظر گرفته شده است. که باید به آن‌ها توجه خاص داشت. در این ارتباط مهم‌ترین شرط در استقرار برنامه درسی با رویکرد قصه‌گویی در آموزش فارسی برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی، تبیین اهداف این برنامه درسی برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در جهت اصلاح و تغییر نگرش آن‌ها در خصوص مفهوم و اهداف برنامه درسی مبتنی بر رویکرد قصه‌گویی است. که البته از ملزومات این امر دسترسی به دانش درست و صحیح در ارتباط با برنامه درسی مبتنی بر رویکرد قصه‌گویی است. موارد زیر نیز در جهت تحقق هر چه بهتر رویکرد قصه‌گویی در مدارس توصیه می‌گردد:

-تخصیص ساعات فرهنگی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان به کسب ۷ مهارت بر اساس ساحت ششم سند تحول بنیادین (ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری)، مهارت‌ها شامل: فن بیان و سخنوری، خوانش متون ادبی، نقاشی، کاردستی، قصه‌گویی، نمایش خلاق، چندرسانه‌ای.

-تعامل آموزش و پرورش، دانشگاه فرهنگیان و کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در راستای تربیت معلمان توانمند و خلاق جهت ایجاد فصل جدیدی در انتقال مفاهیم آموزشی و تربیتی در دوره ابتدایی.

-انجام پژوهش‌های بیشتر و مخصوصاً پژوهش‌های طولی برای مشخص شدن تأثیر رویکرد یادگیری تلفیقی در آموزش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه.

-ایجاد نگرش مثبت در مدیران، یاد دهنندگان، یادگیرندگان و افراد جامعه نسبت به رویکرد قصه‌گویی.

-ترکیب یک گروه میان‌رشته‌ای از معلمان برای هم‌اندیشی و تشکیل هیئت‌های اندیشه‌ورز.

-توجه به قصه‌های بومی محلی هر منطقه و ضمیمه اختصاصی برای هر استان در راستای تقویت آداب و رسوم و فرهنگ ایرانی-اسلامی.

-برگزاری کارگاه‌ها، دوره‌های آموزشی، سمینارها و کنفرانس‌هایی جهت آگاه ساختن ذینفعان رویکرد قصه‌گویی.

-برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت آموزش فارسی با رویکرد قصه‌گویی.

-اختصاص واحدهای درسی بیشتر در دانشگاه فرهنگیان و رشته‌های مختلف علوم تربیتی آموزش دانش‌آموزان عادی و آموزش و پرورش ویژه به بحث رویکردهای قصه‌گویی در آموزش فارسی.

- ترغیب معلمان مدارس عادی و ویژه به رویکردمداری در قالب رقابت‌هایی مثل جشنواره‌های تدریس و ...
- تدوین برنامه درسی کارورزی دانشگاه فرهنگیان مبتنی بر مهارت قصه‌گویی در آموزش ابتدایی.
- بروز کردن اطلاعات دبیران درزمینه قصه‌گویی از طریق راه‌اندازی سایت‌های علمی و تخصصی ویژه.

منابع

- ادیب منش، مرزبان؛ صدر، آمنه (۱۴۰۰). طراحی الگوی مطلوب برنامه درسی ارتقای مهارت‌های زندگی دانش‌آموزان دوره ابتدایی. فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، سال شانزدهم، شماره ۶۲، ۲۲۳-۲۵۶.
- اسد و مقتدر. (۱۴۰۰). اثربخشی قصه‌گویی به روش هدفمند بر ارزش‌های زندگی (مسئولیت پذیری-احترام) و قضاوت اخلاقی کودکان دبستانی. تفکر و کودک، ۱۳(۱)، ۳۵-۶۰.
- باقری نیا، رسول (۱۴۰۰). بررسی تأثیر روش قصه‌گویی برافزایش پیشرفت تحصیلی در کودکان دبستانی شهر ایوان، چهارمین همایش بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، همدان.
- بهمنی، زری (۱۴۰۱). بررسی تأثیر روش تدریس قصه‌گویی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی، چهارمین همایش ملی پژوهش‌های حرفه‌ای در روانشناسی و مشاوره با رویکرد از نگاه معلم، میناب.
- بی‌طرفان، فاطمه سادات، سجودی، مرجان، دهقانی. (۱۳۹۸). بررسی موانع اجرایی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بر اساس مدل فولن: مورد کاوی ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۶۷(۱۷)، ۹۰-۱۱۰.
- تورانی، حیدر، آقایی، امیر و منطقی، مرتضی (۱۳۹۱). «تجارب جهانی درزمینه نوآوری‌های آموزشی از دیدگاه تولید، پذیرش و اجرای نوآوری در آموزش عمومی ایران». نوآوری‌های آموزشی، ۱۱(۴۳)، ۴۱-۷.
- جلالی، محمد و مهدوی زاهد، مهدی. (۱۳۹۶). نسبت تحولات نهاد خانواده با نظریه دولت در ایران معاصر»، مجله راهبرد، شماره ۸۲، صفحات ۷۹-۹۸.
- حسن‌زاده، س (۱۳۹۴). عوامل تحکیم خانواده در فرهنگ اسلامی. مجله معارف قرآنی، ۴(۱۵)، ۴۵-۶۸.
- حسینی هراندی و نجفی. (۱۴۰۲). دیپلماسی فرهنگی، زبانی در روابط بین‌الملل. زبان و فرهنگ ملل.
- رئیس، عابد (۱۳۹۹). تأثیر داستان‌گویی با چند رسانه‌ای و ایفای نقش در پیشرفت تحصیلی درس علوم دانش‌آموزان مقطع ابتدایی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی دانشگاه بین‌المللی چابهار.
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- قربان‌پورآرانی، حسین؛ زارعی، عباس؛ باقری، سهمیه. (۱۴۰۰). مقایسه میزان توجه به ساحت‌های شش‌گانه تربیت در کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی قبل و بعد از اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، سال شانزدهم، شماره ۶۲، ۱۷۹-۱۹۶.

کمالی، عبدالرئوف و مزارزائی، محمد (۱۳۹۸). بررسی تأثیر قصه‌گویی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبستانی، سومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری و تحقیق در علوم تربیتی، مدیریت و روانشناسی، تهران.

ملکی، حسن (۱۳۹۸). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی درسی. تهران: سمت.

میرشکاری، ثمین و میرشکاری، زهرا (۱۴۰۱). اثربخشی روش تدریس قصه‌گویی بر پیشرفت تحصیلی درس ریاضی دانش آموزان پسر پایه چهارم ابتدایی شهر کره‌ای، سومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت و صنعت.

نصرتی، نعمت طاووسی، محترم. (۱۳۹۹). اثربخشی بازی درمانگری مبتنی بر رابطه والد-کودک بر تعارض والد-کودک و خودکارآمدی والدگری مادران. فصلنامه سنجش و پژوهش در مشاوره کاربردی، ۲(۲)، ۸۷-۱۰۴.

یلمه، زینب (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش به روش قصه‌گویی بر پیشرفت تحصیلی و انگیزش تحصیلی دانش آموزان در درس فارسی، سومین کنفرانس بین‌المللی علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره، آموزش و پژوهش، تهران.

Alalmal, S, A. M. Al- Awadhi, M. K. Hassan, & A. Turunen- Red. (2020). The influence of religion on the determinants of capital structure: The case of Saudi Arabia. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 11(2): 472– 497.

Arahami A. (2022). Report of analysis and evaluation of six content of development in the field of women and family. *Cultural Studies and Education (Women and Family Group)*, Islamic Council Research Center.

Conroy, S. J., & T. L. N. Emerson. (2004). Business ethics and religion: Religiosity as a predictor of ethical awareness among students. *Journal of Business Ethics*, 50(4): 383– 396.

Demirci, T and Okur, S. (2021). The Effect of Teaching Science through Storytelling on Students' Academic Achievement, Story Writing Skills and Opinions about Practice. *Education Quarterly Reviews*, 4 (2).

Eftekhari Z. (2019). The impact of storytelling and Creative demonstration curriculum on Creativity and academic performance of members of fars children and adolescent's intellectual development center. *proceedings of the 22nd international storytelling festival of the center for the intellectual development of children and adolescents*.137. Tehran: shahid Beheshti university.

Enright, E. A, Toledo, W, Drum, S, & Brown, S. (2022). Collaborative elementary civics curriculum development to support teacher learning to enact culturally sustaining practices. *The Journal of Social Studies Research*, 46(1),69-83.

Erdogan, E. (2021). Impact of Digital Storytelling on the Academic Achievement and Democratic Attitude of Primary School Students. *ducational Policy Analysis and Strategic Research*. 16 (1).

Gallego- Alvarez, I, L. Rodríguez- Domínguez, & J. Martín Vallejo. (2020). An analysis of business ethics in the cultural contexts of different religions. *Business Ethics: A European Review*, 29(3): 570– 586.

Hava, K. (2019). Exploring the role of digital storytelling in student motivation and satisfaction in EFL education. *Computer Assisted Language Learning*. 34(7), 958-978.

Iannaccone, L. R. (1998). Introduction to the economics of religion. *Journal of Economic Literature*, 36(3): 1465– 1495.

Ina, G, & Omojemite, M. (2022). Effects of Storytelling and Retelling on Academic Performance of Primary School Pupils across the School Curriculum in Ekiti State. *Archives of Educational Studies (ARES)*, 1(1), 68–79.

- Khalilpour, P, Karimi, V, & Rafiei, N. (2021). The effectiveness of using storytelling and creative performance curriculum on the self-expression skills of preschool children. In Fifth National Psychology Conference (Science of Life).
- Khodakarami, M, Z. Rezaee, & R. Hesarzadeh. (2021). Islamic religious atmosphere and audit pricing: evidence from Iran. *Business Ethics, the Environment & Responsibility*, 30(4): 716-737.
- Liang, L, Cai, J, and Geng, Q. (2020). Online teaching in primary and secondary schools under the epidemic: reality, improvement strategies and future reconstruction: Analysis from learning perspective. *E Edu. Res.* 5, 5–11.
- Mousizadeh E, Abdulahi H, Dehghani AA. (2019). The position of the family in the rules of economic, social and cultural development program of the Islamic Republic of Iran. The sixth national conference of modern researches in the field of humanities and social studies of Iran.
- Naveebrahim A R, Afzalabadi M H, Abdulahi B and Abbasian H. (2017). Designing an employer branding model in non-governmental public organizations. *Human resource management research quarterly of Imam Hossein University (AS)*, ninth year, number 9(21): 71-95.
- Osman, A, Ladhani, S, Findlater, E, & McKay, V. (2017). Curriculum Framework for the Sustainable Development Goals. The Commonwealth Secretariat.
- Patrick, A. G, Damilola, M. (2021). Effects of storytelling and Retelling on Academic Performance of primary School pupils across the school curriculum in Ekitistate. *Archives of Educational Studies*, 1, 68-79.
- Podat, F. (2019). The effect of storytelling on the development of students' skills, intelligence, and social activities. *Ormuzd Dureh Research Journal*, 49(Appendix No. 2), 6-19.
- Shafieyan, S, Soleymani, M. R, Samouei, R, & Afshar, M. (2017). Effect of storytelling on hopefulness in girl students. *Journal of education and health promotion*, 6.
- Su, K. (2019). Does religion benefit corporate social responsibility (CSR)? Evidence from China. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 26(6): 1206–1221.
- Tompkins, V, & Villaruel, E. (2022). Parent discipline and pre-schoolers' social skills. *Early Child Development and Care*, 192(3), 410-424.
- Wang, X, Li, Y, Li, X, Duan, H, Li, Y, and Hu, W. (2021). Role of avoidance motivation intensity in creative thinking: similar and differential effects across creative idea generation and evaluation. *Creat. Res. J.* 1–18.